

## РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

Баскакова Анна Сергіївна

## Окупація Кримського півострова та російсько-українське збройне протистояння на сході України

УДК 94+930.2]323.174(477:(470+571))  
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-2.3>

Баскакова Анна Сергіївна  
третій секретар  
Міністерства закордонних справ  
України  
площа Михайлівська, 1,  
Київ, Україна

*Завданням статті було довести, що в основу геополітичної стратегії РФ покладено ключові принципи класичного політичного реалізму: розширення зони геополітичного впливу шляхом територіальної, політичної, економічної, культурно-інформаційної та збройної експансії на територію України та протидія включенню нашої держави в європейський та євроатлантичний простір. Оперуючи категоріями соціального конструктивізму, визначено, що ключовими маркерами обґрунтування дій Росії в Криму є збереження просторової історичної ідентичності мешканців півострова. Особливої актуальності «кримські проблеми» набули у зв'язку з потребою удосконалення наявного теоретико-концептуального каркасу дослідження та, відповідно, методологічного інструментарію з акцентуацією на використанні ключових постулатів політичного реалізму та соціального конструктивізму, що зумовлено кардинальними трансформаціями геополітичного ландшафту внаслідок анексії Російською Федерацією Криму та нелегітимного входження півострова до її складу.*

*Методами дослідження є комплексний аналіз проблеми анексії Російською Федерацією Кримського півострова та початку російсько-українського збройного протистояння (2014 рік) із позицій класичного політичного реалізму та соціального конструктивізму. Встановлено, що анексія Кримського півострова Росією спрямована на просування інтересів Росії як сильної держави на міжнародній арені, перетворення його на потужний військово-оборонний центр та стримування США/НАТО/ЄС, вважаючи, що ці актори несуть загрозу інтересам її національної безпеки. Таким чином, Крим є цінним для Москви через важливе геостратегічне розташування, але вона забуває про питання економічної блокади, перекриття доступу до російського ринку іноземних інвестицій та обмеження доступу до європейського енергетичного ринку.*

**Ключові слова:** політичний реалізм, соціальний конструктивізм, анексія Криму, російсько-українська війна, геополітичний вплив, експансія, просторова ідентичність.

**Вступ.** Анексія Російською Федерацією Кримського півострова та вторгнення північного сусіда на схід нашої країни були головними подіями, які висвітлювали шпальти провідних інформаційних та наукових світових видань протягом 2014 року. Зазначені події неоднозначно оцінювались світовою спільнотою, але варто зазначити, що більшість країн цивілізованого світу засудила анексію Росією Криму та її збройне вторгнення на територію України.

Вторгнення Російської Федерації на територію України, анексію Кримського півострова, початок російсько-українського збройного протистояння на сході нашої держави, а також реакцію світової спільноти на зазначені події можна дослідити, використовуючи теорію класичного політичного реалізму та методологію соціального конструктивізму. І класичний політичний реалізм, і соціальний конструктивізм дають нам змогу зрозуміти причини постійного прагнення Москвою політичної, економічної, культурно-інформаційної присутності Росії в країнах її найближчого оточення або в так званій зоні її геополітичної відповідальності. Якщо соціальний конструктивізм, центральним концептом якого є норма, фокусується на соціальних відно-

синах, які виникають між державами/державами-націями народами на основі системи спільних норм та цінностей, то класичний політичний реалізм виходить із того, що всі держави егоїстичні за своєю природою і ставлять свої національні інтереси вище спільних інтересів з іншими країнами, тобто національні або державні інтереси завжди будуть домінувати над інтересами різноманітних просторових форматів співпраці двостороннього або багатостороннього рівня, в яких держава-нація бере участь. Оскільки і класичний політичний реалізм, і соціальний конструктивізм чітко пояснюють причини дій Росії в регіоні її найближчого оточення та дають нам змогу проаналізувати, чому і як реагувала світова спільнота на події 2014 року, варто зазначити розбіжності в сутності самих підходів: якщо класичний політичний реалізм покладено практично в основу геополітичної стратегії Російської Федерації, відповідно до якої (1) інтереси Москви завжди будуть вищими за інтереси її країн сусідів та світу загалом; (2) усі дії Росії в регіоні мають сприяти посиленню її геополітичного та економічного впливу та відповідати її національним інтересам та її баченню глобального поділу світу на зони регіонального/інтеррегіонального

впливу, то соціальний конструктивізм пояснює чинники, які використовує Росія для тиску на сусідні країни, чинники, які мали б зблизити країни та створити міцний фундамент для побудови конструктивного діалогу, проте використовуються Москвою для посилення конфронтації та ведення гібридних війн (спільне історичне минуле, питання культурної спадщини тощо).

**Мета та завдання.** Мета – дослідити події 2014 року крізь призму політичного реалізму та соціального конструктивізму.

**Методи дослідження.** Для вирішення поставлених завдань були використані такі методи:

– політичний реалізм, представлений у працях таких відомих вчених, як Е. Гюллет-Карр [1], Л. Лебоу [2], Г. Моргентау [3];

– соціальний конструктивізм, представлений такими вченими, як А. Вендт [4], С. Гуцціні [5] та ін. Слід зазначити підвищений інтерес до проблеми використання теоретичного підґрунтя конструктивістської школи для розуміння особливостей формування міждержавної взаємодії, а також вивчення процесів формування спільної ідентичності держав та недержавних утворень із боку українських вчених В. Андрусіва [6] та Т. Стародуб-Підберезної [7].

Утім, аналіз розробок свідчить про недостатню вивченість можливостей використання теоретико-методологічного інструментарію політичного реалізму та соціального конструктивізму для вивчення проблем військового вторгнення РФ на територію України, окупації Криму та початку російсько-українського збройного протистояння на сході нашої держави.

**Результати.** Розглянемо більш детально проблему окупації Кримського півострова та відкритого російсько-українського збройного протистояння на сході української держави з позиції політичного реалізму.

Протягом усього історичного розвитку Росії було багато прикладів, коли Москва діяла відповідно до основних положень теорії політичного реалізму. Зауважимо, що політичний реалізм виходить із того, що міжнародна система являє собою сукупність незалежних акторів тобто держав, інтереси яких конкурують, а сама взаємодія між державами є за своєю природою анархічною й не структурованою. Конфлікт інтересів є неминучим, адже національний інтерес завжди домінуватиме над принципами та нормами двосторонньої або багатосторонньої взаємодії.

Силогізм класичного політичного реалізму полягає в тому, що головний інтерес держави прирівнюється до виживання (політичного, економічного тощо) в регіоні та світі загалом, а виживання гарантоване лише за умови домінування над іншими акторами міжнародних відносин [8]. Відповідно, усі учасники системи міжнародних відносин зацікавлені у відносному домінуванні над іншими.

З позиції політичного реалізму держава, аби вижити в мінливій геополітичній реальності, має покладатися лише на власні сили та ресурси [9], проте не виключається прагнення держав посилювати власний потенціал за рахунок потужностей інших держав у рамках систем колективного захисту та оборони.

Прагнення до домінування держави над іншими державними утвореннями по-різному трактується прихильниками політичного класичного реалізму та неореалізму. Якщо класичний реалізм стверджує, що прагнення до домінування є природним, тобто фактично держава прирівнюється до людини, якій також від природи властиве прагнення до влади та домінування над собою подібними, то неореалізм виходить із того, що сама анархічність системи міжнародних відносин спонукає держави до прагнення домінувати над іншими учасниками світової арени та поширювати свій вплив будь-якими засобами. Представники класичного реалізму Г. Моргентау та Р. Лебоу порівнюють держави з людськими істотами, яким притаманне вроджене бажання домінувати над іншими, що часто призводить до протистояння між ними (не лише збройного, а й політичного, економічного тощо) [2; 3]. Неореалісти, зокрема, провідний представник цього напрямку К. Уолтц, вважають, що ключова мета держави-нації – виживання, саме анархічна система міжнародних відносин спонукає держави до поширення власного впливу з метою домінування над іншими учасниками, і якщо держави хочуть вижити в умовах різких геополітичних трансформацій, то в них не залишається іншого вибору окрім політичної, економічної, енергетичної або культурно-ідеологічної експансії. Класичні реалісти ж, навпаки, вважають, що мати владу над противником і є самоціль.

У своєму доробку «Реалістична теорія міжнародних відносин» Г. Моргентау стверджує, що політичний реалізм дивиться на міжнародні відносини, зважаючи на те, що виживання та, відповідно, посилення власного впливу є вищим за моральні принципи міжнародного співіснування та інтереси сусідніх держав або світової спільноти загалом. Це не означає, що політичний реалізм заперечує моральне значення політичної дії як такої, проте є протиріччя між моральними принципами та політичною дією, приреченою на успіх. Реалісти стверджують, що коли йдеться про процес прийняття рішень на користь національних інтересів, моральні принципи не мають значення. А головне, на що звертають увагу в процесі прийняття рішень, – це відповідність цих рішень інтересам національної безпеки, прагнення до зміцнення якої і є головним моральним імперативом політичної стратегії держави, що хоче зберегти свій статус на міжнародній арені [3, р. 12].

На думку Р. Лебоу, класичний реалізм тісно пов'язаний із питаннями порядку, справедливості

та змін на національному, регіональному та міжнародному рівнях. Вчений намагається винайти спільні точки дотику в національних політичних стратегіях та світовій політиці, підкреслюючи при цьому важливість дотримання етичних норм у міждержавних взаємодіях та головної цілі, що об'єднує усіх акторів міжнародних відносин, – забезпечення світової стабільності. Варто зауважити, що цей теоретичний підхід визнає, що спільні цілі, як і налагоджені для їх досягнення формати взаємодій, є крихкими, адже легко підриваються прагненням одного або кількох учасників до домінування над іншими [2].

Таким чином, відносини між державами можуть вважатись і дружніми, і відносинами стратегічного партнерства, проте кожна національна держава все одно керується виключно власними національними інтересами. Світова арена залишається системою, в якій держави намагаються вижити шляхом використання ресурсів інших держав із метою зміцнення власного ресурсного потенціалу. І тут ресурсом може виступати не лише територія.

Е. Гюллет Карр, теоретик та методолог історії міжнародних відносин, досліджуючи можливості використання ідей політичного реалізму для пояснення дій держав на міжнародній арені, стверджував, що політика складається з двох елементів: утопії та реальності, які виключають одне одну. Немає більшої перепони для формування чіткого політичного мислення, ніж нездатність розрізнити ідеали, що є утопією, та інститути, які є реальністю [1]. Реалізм не може запропонувати нічого, окрім боротьби за домінування, що робить неможливим формування будь-якої міжнародної спільноти. З позиції класичного реалізму, держава не може бути відкритою до взаємодії, будувати відносини на принципах рівноправного партнерства, тому це суперечить її головній меті – пошуку сил та ресурсів, аби вижити та збільшити свій ресурсний потенціал завдяки потужностям інших держав. Таким чином, усі морально-етичні норми відходять на задній план, коли йдеться про елементарне виживання та прагнення з цією метою до домінування у просторі свого розташування та за його межами.

Конструктивізм є більш соціальною теорією, ніж політичною, саме соціальне розуміння політичної реальності зумовлює особливе бачення природи міжнародного співробітництва. Будь-яка політична дія або взаємодія не може розглядатись без врахування такої категорії, як ідентичність, – вважають представники школи соціального конструктивізму А. Вендт та С. Гуцціні [4; 5]. Інакше кажучи, політичні дії та процеси міждержавної взаємодії мають не лише матеріальний, але й нормативно-репрезентативний виміри. Будь-якій політичній дії передують процес конструювання потреб суб'єктів міжнародно-політичної взаємодії, які у сформованому вигляді являють собою лише певну інформа-

цію про мотиви сторін. Лише якщо інформація про потреби буде трансформована в інтерес, що буде чітко сформульований, можна говорити про те, що політична дія, яка має відбутись, характеризується певним рівнем раціональності. У цьому зв'язку варто зазначити, що інтерес із позиції соціального конструктивізму є категорією непостійною, він може змінюватись залежно від впливу внутрішніх та зовнішніх чинників. Проте, не враховувати особливості віддзеркалення потреб/інтересів суб'єктів міжнародно-політичної взаємодії в їх попередніх діях не варто, принаймні, під час планування майбутніх заходів, рішення щодо яких ґрунтуються на попередньому досвіді. На думку А. Вендта, незважаючи на те, що інтерес породжує дію, сама його поява не можлива без такого елемента, як ідентичність [4, р. 8]. Політична дія залежить не тільки від специфіки середовища, в якому відбувається процес політичного співробітництва, але й від уявлень самих учасників про процес взаємодії, що склались протягом певного історичного розвитку та вплинули на формування їх ідентичності в розумінні приналежності до тієї чи іншої спільноти. Саме ця приналежність впливає на визначення пріоритетів зовнішньої політики суб'єкта взаємодії й формулювання його інтересів та цілей. З позиції соціального конструктивізму, інтерес виникає та реалізовується лише в процесі взаємодії [5].

У своїй праці «Соціальна теорія міжнародної політики» представник поміркованого конструктивізму А. Вендт стверджує, що в процесі усунування спільні знання засвоюються міжнародними акторами і впливають на формування їхніх національних/просторових ідентичностей та інтересів. У процесі співробітництва міжнародні актори виробляють сукупність спільних знань, норм, правил, цінностей, які формують їхні спільні уявлення про поведінку один одного [4, р. 41]. Взаємодія, що ґрунтується на спільних знаннях та установках зумовлює зміни в структурі міжнародних відносин шляхом конструювання нових просторових мереж співробітництва та посилення регіональних центрів сили.

Ключове положення соціального конструктивізму полягає в тому, що міжнародні актори, як і звичайні індивіди, розвиваються в соціально конструйованому світі. Взаємодія держав як автономних акторів формує міжнародну систему [7, с. 13].

Тепер розглянемо проблему анексії Кримського півострова Російською Федерацією та російсько-українського збройного протистояння на сході української держави крізь призму ідей класичного політичного реалізму та соціального конструктивізму.

Дії Російської Федерації на території України 2014 року і протягом наступного періоду відповідають інтересам регіональної геостратегії Росії та інтересам її національної безпеки. Президент Росії В. Путін виправдовував дії російських військових

у Криму моральним обов'язком Москви турбуватись про російську громаду за межами територіальної Росії та необхідністю поважати прагнення кримчан повернутись до «історичної батьківщини». Отже, Росія в її імперському розумінні здатна вижити лише за рахунок територіальної, економічної, культурно-ідеологічної експансії щодо України та інших сусідніх держав. Говорячи мовою політичного реалізму, виживання Росії залежить від реалізації її імперських амбіцій, насамперед щодо України. Ствердитись інакше, не як країна-агресор, на міжнародній арені Росії вдається вкрай важко, тому з нею рахуються інші учасники світового співтовариства лише як із країною – учасницею ядерного клубу та державою, від ресурсів якої деякі актори залежать економічно та енергетично.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом не входило в геостратегічні плани Москви, яка вважала, що такий крок Києва створить усі передумови для втрати Кремлем контролю над Україною та зруйнує плани Білокамінної щодо формування єдиного політичного, економічного та культурного простору на кшталт наднаціонального інтеграційного формату: Росія, Україна, Білорусь та Казахстан. Було зрозуміло, що з набуттям чинності цієї угоди Україна розпочне поступовий процес інтеграції в економічний та військово-політичний простір Європи.

Події на сході української держави, вторгнення російських військ на територію України призвели до початку російсько-української війни в 2014 році. Використовуючи основний концепт соціального конструктивізму – ідентичність, ми можемо говорити, що передумови для реалізації такої експансіоністської політики Російської Федерації щодо України були закладені історично, і пов'язані вони із тим, що наша країна є розділеною країною, або рубіжною. Україна – країна, багата на локальні ідентичності, проте основний поділ йде на Захід, що тяжіє до європейської цивілізації, та Схід, що тяжіє до Росії. Країна із самого початку отримання своєї незалежності у 1991 році потребувала сильної політики з центру, проте Київ, незважаючи на унітарний устрій, спочатку припустив існування автономії у складі унітарної держави, а потім обрав шлях надання більш широких повноважень регіонам, у тому числі у питанні формування регіональних громад за національно-культурною ознакою. Звісно, це призвело до широкої інформаційної експансії з боку РФ на східні та південно-східні регіони нашої країни, формування відмінної від національного мислення думки в громадськості щодо внутрішньополітичних та зовнішньополітичних орієнтирів розвитку держави. Таким чином, з 2013 року криза національної ідентичності в Україні набула свого апогею і єдиним виходом із неї було прийняття європейського вибору та вибір основою національної ідентичності європейську ідею.

Реакція світового співтовариства на анексію Росією Кримського півострова була передбачуваною. Окрім дружніх Росії держав, більшість країн світу, провідні міжнародні організації засудили дії РФ щодо України та визнали їх неправомірними. Також не визнало світове співтовариство результату референдуму в Криму, про що свідчить відповідна резолюція Генеральної Асамблеї ООН [10]. Позиція Європейського Союзу полягала в тому, що дії РФ на території України, зокрема проведення референдуму в Криму, суперечать міжнародному праву та національному законодавству України. НАТО виступив із заявою, в якій стверджувалось, що будь-які територіальні зміни в Україні мають впроваджуватись лише шляхом загальнонаціонального референдуму, тому проведення референдуму в Криму суперечить Конституції України.

Отже, вторгнення Росії на територію України, окупація Криму та початок війни на сході нашої держави цілком розглядається теоретиками як реалізація її природних бажань поширити зону власного впливу та остаточно її закріпити, що і є сенсом виживання для Росії. Такі дії відповідають трактуванню класичного політичного реалізму про потребу поширення власного впливу з метою виживання та збільшення власного ресурсного потенціалу. Кримський півострів для Росії – плацдарм для поширення власного геополітичного та геостратегічного впливу в ширшому Чорноморському регіоні, тобто експансіоністська політика Москви щодо України відповідає інтересам національної безпеки Росії та її геополітичній доктрині, в ідеологічну основу якої і покладено теорію класичного політичного реалізму.

Дії Росії узгоджуються з думкою теоретика політичного реалізму Дж. Мірстеймера, який вважає, що держави прагнуть до військової, політичної та економічної експансії тоді, коли вони впевнені, що отримають більше вигоди від поширення власного впливу, ніж матимуть втрати від реалізації їхніх експансіоністських намірів. Щодо Росії, то Кремль виходить із того, що розширення зони геополітичного впливу та ослаблена війною Україна в зоні її впливу перевищують усі втрати, пов'язані з падінням міжнародного рейтингу, введенням режиму політичних та економічних санкцій проти неї тощо. До того ж вторгненням на територію України Росія продовжує нарощувати свою військову присутність у Чорноморському регіоні загалом.

Крим через його важливе геостратегічне розташування, перетворення його на потужний військово-оборонний центр Росії перевищує свою цінність для Москви, нівелюючи питання економічної блокади, перекриття доступу до російського ринку іноземних інвестицій та обмеження доступу до європейського енергетичного ринку [11].

Оперуючи категоріями класичного політичного реалізму, анексія Росією Кримського півострова

спрямована на просування інтересів Росії як сильної держави на міжнародній арені та стримування США/НАТО/ЄС, вважаючи, що ці актори, інтегруючи у свій простір такі країни, як Україна, несуть загрозу інтересам її національної безпеки. Москва вважає, що Захід вживає усіх можливих заходів для стримування поширення впливу Росії на сусідні країни та вдається до затягування цих країн у власний політичний та економічний простір. Тому Москва з метою збереження власного геополітичного впливу та посилення своїх позицій у Чорноморському регіоні вдається до реалізації збройної експансії на територію України. А Кримський півострів, контроль за ним – це першочерговий зовнішньополітичний національний інтерес для Росії.

У нашому доробку ми згадували ставлення політичних реалістів до моралі в міжнародних відносинах. У питанні Росії щодо України говорити про морально-етичні аспекти просто немає підстав... Тут можна пригадати слова класика Н. Макіавеллі, який стверджував, що мораль може бути лише між рівноправними учасниками міжнародних відносин, рівними за потенціалом (політичним, військовим, економічним тощо), проте мораль та етика відсутні, якщо учасники володіють різним ресурсним потенціалом [3]. Україна та Росія – асиметричні держави... Війна з ядерною державою може затягнутись на роки, і переростання конфлікту на Донбасі в заморожений стан мало ймовірно. Політичні реалісти стверджують, що держави, які можуть зберегти свою незалежність та державність, мають бути сильними та володіти потужним потенціалом, аби мати змогу протистояти зовнішній експансії. Росія, ввірвавшись на територію України, чудово усвідомлювала, що Україна буде не здатна протистояти її вторгненню, адже є не готовою й слабшою в ресурсному плані.

На відміну від політичного реалізму, де прагнення до поширення власного впливу є центральним аспектом у політиці держави, конструктивістська теорія апелює до культурних відносин між Україною та Росією, спільної історії тощо. Твердження соціального конструктивізму про те, що ідентичність держави, її дії та інтереси сформовані соціальними нормами, може бути використане для пояснення російсько-українського протистояння. Відчуття приналежності до російської ідентичності мешканцями Криму було використане В. Путіним із метою виправдання анексії Кримського півострова [12]. З конструктивістської позиції, емоціональні асоціації з територіальною ідентичністю держави впливають на те, як громадяни сприймають ті чи інші можливі орієнтири внутрішньої та зовнішньої політики країни. Тому В. Путін стверджує у промовах, що культурні зв'язки Криму з Росією є сильнішими, ніж з Україною, тому емоційна прив'язаність кримчан до Росії пояснюється історичною та культурною близькістю та ідеями спільного минулого

і майбутнього розвитку. Отже, зацікавленість у поверненні Криму до Росії пояснюється Москвою як задоволення потреб кримчан в обранні тієї територіальної ідентичності, яка має відповідне емоційне підґрунтя та історичне обґрунтування. Конструктивісти розглядають дії Росії як такі, що є відображенням тих емоційних настроїв, які панували в Криму до окупації та зберіглись після вторгнення. Таким чином, анексія Криму ґрунтується на потребі відновити територіальну ідентичність кримчан, що не є з позиції соціального конструктивізму порушенням міжнародно-правового порядку, адже йдеться про відновлення просторової ідентичності, що ґрунтується на емоційній прив'язаності та спільному історичному минулому. Теоретично таке припущення можливе, проте важко собі уявити прийняття такого пояснення збройної експансії цивілізованим світом.

Беручи до уваги ключовий концепт соціального конструктивізму – норму, – можна стверджувати, що цієї норми має дотримуватись більшість причетних до міжнародного процесу учасників. Росія стверджує, що волевиявлення на референдумі, який мав місце на Кримському півострові у 2014 році, відповідає міжнародним нормам та правилам. Москва вважає, що вона має право використати своє невід'ємне право на визнання держави та укладання з нею міжнародного договору про входження до її складу. До того ж внутрішнім законодавством РФ регулюється входження нового суб'єкта до складу федерації за згоди обох сторін [13]. Проте весь цивілізований світ апелює до норм міжнародного права, які порушила й продовжує порушувати Росія, вважаючи її головним чинником дестабілізації ситуації у світі.

Міжнародний конструктивізм стверджує, що міжнародна система побудована згідно з правилами та нормами тих, хто в ній бере участь. Отже, чи є система кооперативною чи конфліктною, залежить конкретно від кожної держави або ж окремо взятого політичного лідера [14]. Росія – одна з великих держав, що сприяє зростанню конфліктності в системі міжнародних відносин і жодним чином не зацікавлена в мирі та стабільності у світі.

**Висновки.** Отже, дослідивши події 2014 року крізь призму політичного реалізму та соціального конструктивізму, можна стверджувати, що в основу геополітичної стратегії РФ покладено ключові принципи класичного політичного реалізму: розширення зони геополітичного впливу шляхом територіальної, політичної, економічної, культурно-інформаційної та збройної експансії на територію України та протидія включенню нашої держави в європейський та євроатлантичний простір. Територіальна експансія Росії – спосіб Москви самоутвердитись на міжнародній арені та продемонструвати свою вагомість у світі за рахунок України. З огляду на категорії соціального конструктивізму,

ключовими маркерами обґрунтування дій Росії в Криму є збереження просторової історичної ідентичності кримчан. Щодо реакції світової спільноти, то режим санкцій не вплинув на політичну волю Кремля. Ефективність режиму санкцій була дещо перебільшена. Політичної підтримки бракує, аби вплинути на хід відкритого збройного протистояння та відновити територіальну цілісність України. Кожна держава діє в межах власних національних інтересів, отже, великим акторам міжнародних відносин певною мірою не вигідно повністю розривати свої відносини з РФ через конфлікт з Україною. До того ж не зацікавлений і західний світ у створенні нової залізної завіси та формуванні кардинального нового геополітичного світового порядку. Тому Росія продовжуватиме нарощувати свої сили в регіоні та перетворювати Кримський півострів на потужний оборонний комплекс із метою посилення власного геополітичного впливу в розширеному Чорноморському регіоні.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Carr E. Hallet (1969). The Realist Critique and the Limits of Realism. *Classic Readings of International Relations*. First Edition. Belmont : Wadsworth Publishing Company, (re-print). P. 31–34.
2. Lebow R. (2013). Classical Realism. *International Relations Theories: Discipline and Diversity*. New York : Oxford University Press. P. 60–76.
3. Morgenthau H. (April 19, 2005). A Realist Theory of International Politics. *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace*. McGraw-Hill Education; 7 edition. 752 p.
4. Wendt A. (2003). Social Theory of International Politics. Cambridge : Cambridge University Press. 429 p.
5. Guzzini S. (2000). A reconstruction of constructivism in International relations. *European Journal of International Relations*. Vol. 6. No 2. P. 147–182.
6. Андрусів В.В. Нормативний дискурс формування європейської ідентичності. *Політичний менеджмент*. 2007. № 3. С. 135–146.
7. Стародуб-Підберезна Т.С. Особливості використання конструктивістської методологічної парадигми для дослідження міжнародного регіоналізму. *Політичний менеджмент*. 2012. № 4-5. С. 9–22.
8. Vrabic D. (August 2014). International Relations. *Value Inquiry Book Series 276*. P. 289–290.
9. Murielle C. (2008). What Lies Ahead: Classical Realism on the Future of International Relations. *International Studies Review* 10, № 4. P. 667–679.
10. Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей 27 марта 2014 года [без передачи в главные комитеты (A/68/L.39 и Add. 1)] 68/262. Территориальная целостность Украины. URL: [https://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=A/RES/68/262&Lang=R](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/68/262&Lang=R)
11. Stephen C. (2016). US reaction to Russia in Ukraine: Time for Realism and Common Sense on Ukraine. Why Did the Conflict in Ukraine Start? A Realist and a Social-Constructivist Approach. 70 p. URL: [https://projekter.aau.dk/projekter/files/239568100/Why\\_did\\_the\\_conflict\\_in\\_Ukraine\\_start\\_A\\_realist\\_and](https://projekter.aau.dk/projekter/files/239568100/Why_did_the_conflict_in_Ukraine_start_A_realist_and_social_constructivist_approach_Author_loan_Alexandru_Onati_Supervisor_Wolfgang_Zank.pdf)

[social\\_constructivist\\_approach\\_Author\\_loan\\_Alexandru\\_Onati\\_Supervisor\\_Wolfgang\\_Zank.pdf](https://projekter.aau.dk/projekter/files/239568100/Why_did_the_conflict_in_Ukraine_start_A_realist_and_social_constructivist_approach_Author_loan_Alexandru_Onati_Supervisor_Wolfgang_Zank.pdf)

12. Marlene L. (2015). Russia as a «Divided Nation» from Compatriots to Crimea: A Contribution to the Discussion on Nationalism and Foreign Policy. *Problems of Post-Communism*. Vol. 62 Issue: 2. Special Issue: SI. P. 88–97.

13. Gillich I. (2015). Illegally Evading Attribution? Russia's Use of Unmarked Troops in Crimea and International Humanitarian Law. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. № 5. P. 1191–1223.

14. Fierke K. (2013). Constructivism. *International Relations Theories: Discipline and Diversity*. New York: Oxford University Press. P. 187–204.

#### REFERENCES:

1. Carr, E. Hallet (1969). The Realist Critique and the Limits of Realism. *Classic Readings of International Relations*. Belmont : Wadsworth Publishing Company, (re-print). P. 31–34.
2. Lebow, R. (2013). Classical Realism. *International Relations Theories: Discipline and Diversity*. New York : Oxford University Press. P. 60–76.
3. Morgenthau, H. (April 19, 2005). A Realist Theory of International Politics. *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace*. McGraw-Hill Education; 7th edition. 752 p.
4. Wendt, A. (2003). Social Theory of International Politics. Cambridge: Cambridge University Press. 429 p.
5. Guzzini, S. (2000). A reconstruction of constructivism in International relations. *European Journal of International Relations*. Vol. 6. No 2. P. 147–182.
6. Andrusiv V. (2007). Normatyvnyi dyskurs formuvannya yevropeiskoi identychnosti [Normative discourse of formation of European identity]. *Politychnyi menedzhment*. № 3. С. 135–146.
7. Starodub-Pidberезna T. (2012). Osoblyvosti vykorystannya konstruktivistyskoi metodolohichnoi paradyhmy dlia doslidzhennia mizhnarodnoho rehionalizmu [Features of using the constructivist methodological paradigm for the study of international regionalism]. *Politychnyi menedzhment*. № 4-5. С. 9–22.
8. Vrabic, D. (August 2014). International Relations. *Value Inquiry Book Series 276*, P. 289–290.
9. Murielle, C. (2008). What Lies Ahead: Classical Realism on the Future of International Relations. *International Studies Review* 10, № 4. P. 667–679.
10. Rezolyuciya, prinyataya General'noj Assambleej 27 marta 2014 goda [bez peredachi v glavnye komitety (A/68/L.39 i Add.1)] 68/262 Territorial'naya celostnost' Ukrainy [Resolution adopted by the General Assembly [not referred to the Main Committees (A / 68/L.39 and Add.1)] 68/262. Territorial integrity of Ukraine]. URL: [https://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=A/RES/68/262&Lang=R](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/68/262&Lang=R)
11. Stephen, C. (2016). US reaction to Russia in Ukraine: Time for Realism and Common Sense on Ukraine. Why Did the Conflict in Ukraine Start? A Realist and a Social-Constructivist Approach. 70 p. URL: [https://projekter.aau.dk/projekter/files/239568100/Why\\_did\\_the\\_conflict\\_in\\_Ukraine\\_start\\_A\\_realist\\_and](https://projekter.aau.dk/projekter/files/239568100/Why_did_the_conflict_in_Ukraine_start_A_realist_and_social_constructivist_approach_Author_loan_Alexandru_Onati_Supervisor_Wolfgang_Zank.pdf)

12. Marlene, L. (2015). Russia as a «Divided Nation» from Compatriots to Crimea: A Contribution to the Discussion on Nationalism and Foreign Policy. *Problems of Post-Communism*. Vol. 62 Issue: 2. Special Issue SI. P. 88–97.

13. Gillich, I. (2015). Illegally Evading Attribution? Russia's Use of Unmarked Troops in Crimea and

International Humanitarian Law. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. № 5. P. 1191–1223.

14. Fierke, K. (2013). Constructivism. *International Relations Theories: Discipline and Diversity*. New York : Oxford University Press. P. 187–204

## The occupation of the Crimean peninsula and the Russian-Ukrainian armed confrontation in the eastern Ukraine

Baskakova Anna Sergiivna

---

Third Secretary  
Ministry of Foreign Affairs of Ukraine  
Mykhailivska sq., 1, Kyiv, Ukraine

*The aim of the article was to prove that the geopolitical strategy of the Russian Federation is based on key principles of classical political realism: expanding the zone of geopolitical influence through territorial, political, economic, cultural, informational and armed expansion into Ukraine and counteracting our country's inclusion in the European and Euro-Atlantic space. Using the categories of social constructivism, it was determined that the key markers of substantiation of Russia's actions in Crimea are the preservation of the spatial historical identity of the citizens of the peninsula.*

*The "Crimean problems" has received much attention in connection with the need to improve the existing theoretical and conceptual framework of the study and methodological tools with emphasis on the use of key postulates of political realism and social constructivism due to radical transformations of the geopolitical landscape of peninsula annexation.*

*The research methods are a comprehensive analysis of the problem of annexation of the Crimean Peninsula by the Russian Federation and the beginning of the Russian-Ukrainian armed confrontation (2014) in terms of classical political realism and social constructivism.*

*It has been established that Russia's annexation of the Crimean peninsula is aimed at advancing Russia's interests as a strong state in the international stage, turning it into a powerful military defense center and deterring the US / NATO / EU, believing that these actors pose a threat to its national security interests. Thus, Crimea is valuable to Moscow because of its important geostrategic location. However, Moscow forgets about the issues of economic blockade, blocking access to the Russian foreign investment market and restricting access to the European energy market.*

**Key words:** political realism, social constructivism, annexation of Crimea, Russian-Ukrainian war, geopolitical influence, expansion, spatial identity.